

УДК 633.2:635

## СТВОРЕННЯ БОБОВО-ЗЛАКОВИХ ТРАВСТОЇВ У НЕЗРОШУВАНИХ УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

**Качанова Т.В.**, канд. с.-г. наук, доцент

**Гарасимюк С. П.**, магістрант

*Миколаївський національний аграрний університет*

Головною передумовою стабілізації кормової бази тваринництва є поліпшення та розширення площ культурних пасовищ і сіножатей, підвищення ефективності польового травосіяння. Основними культурами, що використовуються для створення бобово-злакових травостоїв в Україні є люцерна посівна, еспарцет піщаний, стоколос безостий, костриця лучна.

Разом з тим, прийоми вирощування таких багаторічних трав як житняк гребінчастий (*Agropyron cristatum*), грястиця збірна (*Dactylis glomerata*), пирій середній (*Elytrigia intermedia* Nevski), стоколос прибережний (*Bromus riraria*), костриця очеретяна (*Festuca arundinaceae*), костриця червона (*Festuca rubra*), регнерія шорсткостеблова (*Roegneria trachycaulon* Nevsk), лядвенець рогатий (*Lotus corniculatus*), еспарцет закавказький (*Onobrychis transcaucasica*) залишаються невивченими, їм приділяється мало уваги, не достатньо використовуються їх біологічні, агротехнічні можливості і кормові достоїнства – висока зимостійкість, посухостійкість і довговічність.

Вирощування багаторічних трав у незрошуваних умовах півдня України включає в себе основний обробіток ґрунту, внесення мінеральних добрив, передпосівну культивуацію, сівбу трав та збирання їх зеленої маси при досягненні укісної стиглості. Однак при цьому у рік сівби багаторічні трави розвиваються дуже повільно, сильно пригнічуються бур'янами і мають низьку продуктивність, досягають максимального розвитку лише на другий і подальші роки використання. У разі застосування гербіцидів використовувати урожай на корм тваринам не можна, і фактично в перший рік вирощування трав продукція з одиниці площі не отримується.

Переважає більшість агроформувань при відновленні кормовиробництва повинна орієнтуватися на максимальну реалізацію біологічного потенціалу кормових культур та маловитратні технології. Однією з таких є покривний посів. В умовах півдня України багаторічні трави, наприклад люцерну, висівають під покрив ячменю ярого (озимого), пшениці ярої (озимої), що дозволяє значно підвищити продуктивність ріллі. Однак покривну культуру вирощують для отримання зерна, але це не вирішує проблему забезпечення тварин достатньою кількістю корму у перший рік використання травостоїв. Тому підвищення продуктивності багаторічних бобово-злакових травостоїв у перший рік використання і досі залишається актуальною задачею.

Дослідження проводилися на землях Миколаївської ДСДС ІЗЗ НААН. Посівна площа ділянки 35,8, облікова – 28,6 м<sup>2</sup>. Повторність – триразова. Попередник – пар чорний, фон удобрення – N<sub>60</sub>P<sub>60</sub>. Основний

обробіток ґрунту здійснювали способом поліпшеного зябу. Весною, за настання фізичної стиглості ґрунту, проводили боронування зябу, потім – передпосівну культивуацію на глибину загортання насіння (2-3 см) та безпосередньо сівбу звичайним рядковим способом (норма висіву – 10млн. шт./га). До та після посіву проводили прикочування поля.

В досліді висівали такі багаторічні трави: житняк гребінчастий (сорт Петрівський), грястиця збірна (сорт Інгулка 17), пирій середній (сорт Ростислав), стоколос прибережний (сорт Боян), костриця очеретяна (сорт Людмила), костриця червона (сорт Айра), регнерія шорсткостеблова (сорт Колумб), стоколос безостий (сорт Скіф), лядвенець рогатий (сорт Аякс), люцерна посівна (сорт Синюха), еспарцет піщаний (сорт Смарагд), еспарцет закавказький (сорт Адам). В якості покривної культури висівали ячмінь ярий звичайним рядковим способом нормою висіву 3,0 млн.шт./га поперек посіву багаторічних трав. У перший рік життя багаторічних трав провели два укоси. Збирання та облік врожаю зеленої маси проводили у бобових культур на початку цвітіння, у злакових – на початку колосіння.

Результати обліку посівів перед першим укосом засвідчили, що безпокровні посіви багаторічних трав були менш стійкими до поширення бур'янистої рослинності (різнотрав'я). Особливо це стосувалося посівів грястиці збірної, костриці очеретяної та костриці червоної, де у перший рік використання частка різнотрав'я становила 86,4-95,6 %. У безпокровних посівах бобових трав частка різнотрав'я зростала до 53,9-65,7 %.

Найменшою частка різнотрав'я була у посівах багаторічних трав під покривом ячменю ярого – від 2,4 до 3,5 %. Тут домінуючим компонентом була покривна культура – 93,5-96,1 %, багаторічні трави склали невелику частку – від 0,9 до 3,5 %. Перед другим укосом по мірі росту й розвитку рослин їх частка у цьому варіанті збільшувалася до 3,0-37,0 залежно від виду трав.

Результати досліджень засвідчили, що урожайність зеленої маси покривних посівів перевищувала цей же показник безпокровних посівів у 1,2-1,7 разів. Найвищої продуктивності фітоценозів при вирощуванні на сіно досягнуто у посівах люцерни посівної, еспарцету піщаного, грястиці збірної, костриці очеретяної під покривом ячменю ярого.

Найвищий вихід сухої маси забезпечив посів люцерни під покривом ячменю ярого – 5,55 т/га. На рівні 5,11 т/га була продуктивність еспарцету піщаного під покривом ячменю. На однаковому рівні була зафіксована продуктивність покривного посіву грястиці збірної та костриці очеретяної – 5,03 та 5,07 т/га сухої маси відповідно. Найменший вихід сухої маси забезпечували безпокровні посіви багаторічних трав – 3,00-4,53 т/га.

Розрахунки показали, що спосіб сівби мав доволі помітний вплив на економічну ефективність вирощування посівів. Більша сукупна врожайність сформувалася при висіві багаторічних трав із ячменем ярим, що знизило собівартість продукції на 5,0-25,0 грн./га та дозволило одержати на 57,4-197,2 грн./га більше доходу порівняно із безпокровним способом сівби.

Таким чином, на основі проведених досліджень встановлено, що посіви наступних бобових трав – лядвенцю рогатого, еспарцету піщаного, люцерни

посівної та злакових – стоколосу прибережного, регнерії шорсткостеблової, грястиці збірної, костриці очеретяної під покривом ячменю ярого мають вищу продуктивність у перший рік використання, забезпечуючи вихід зеленої маси на рівні 21,04-23,14 т/га, вихід сухої маси – на рівні 4,96-5,55 т/га та прибуток 248,00-556,90 грн/га.